

SHG-najaarsbijeenkomst 2014

De jaarlijkse SHG najaarsbijeenkomst zal dit jaar in de provincie Groningen plaatsvinden. Naast een aantal lezingen zullen de plaatsen Aduard, Leegkerk en Roderwolde bezoeken. Een en ander vindt plaats op:

vrijdag 24 oktober 2014

- 10.30 uur ontvangst met koffie en koek in het kloostermuseum Bernardushof, Hofstraat 45 in Aduard.
- 11.00 uur inleiding en rondleiding van dhr. I. de Boer door het museum.

Het Cisterciënzerklooster St. Bernardus in Aduard heeft bestaan van 1263 tot in de 17de eeuw. De stenen van het afgebroken klooster zijn opnieuw gebruikt voor de bouw van huizen, waaronder nu het museum zit en waar ook de maquette staat. Het gasthuis dat overgebleven is, is nu de hervormde kerk. Later (in 1280) volgde de bouw van een grote abdijkerk. Het waren de monniken van Aduard die vanaf 1200 het Humsterland bedijkten. Het klooster werd in 1594 opgeheven. Aan het "Kaakheem", vindt u het overblijfsel van het Aduarder klooster: de Abdijkerk, thans in gebruik als N.H. kerk. De kerk was eertijds de ziekenzaal van het voormalige klooster.

- 12.30 uur vertrek naar Restaurant Aduard, Friesestraatweg 13 voor de lunch.
- 13.15 uur aansluitend een lezing van Jan Battjes over de Hildesheimerpan.

Een heel oud type dakpan is de Hildesheimer pan. In Nederland komt deze sporadisch voor in het noordoosten en wordt daar ook wel 'pan Vriesch' genoemd. In Duitsland, in de streek rond Hildesheim, is deze pan minder zeldzaam en staat daar bekend als de 'Breitziegel' of de 'Krempziegel'. De wat primitief ogende dakpan valt vooral op doordat deze steeds linksdekkend is. Ook de voorloper, de quackpan, was vaak linksdekkend, maar niet altijd. De bekende Nederlandse exemplaren van de zware Hildesheimer pan worden rond 1500 gedateerd. Deze enkel dekkende pan (dit in tegenstelling tot de dubbele dekking van de oudere holle en bolle pannen) is zelf weer de voorloper van de veel lichtere oud-Hollandse pan.

- 13.45 uur inleiding van mevr. Ada van Dijk over 'de Kleibosch' in Foxwolde.
Ooit groeven ('tichelden') de monniken van het klooster van Aduard hier de zware, stugge potklei op uit de bosbodem. In kleine veldovens werden hiervan kloostermoppen gebakken, die vervolgens per schip naar Aduard werden getransporteerd. De kleidobben, waaruit eeuwenlang de grondstof voor de kloostermoppen en dakpannen werd gewonnen, zijn nog steeds terug te vinden in De Kleibosch.

Halverwege de 16e eeuw komt het zogeheten tichelwerk in bezit van de edelman Johan van Ewsum van Nienoord in Leek. Bij de overdracht bedong de verkoper, op dat moment het klooster van Bergum, dat Johan jaarlijks zo'n twee tot vierduizend dakpannen zou afleveren aan het klooster. De familie van Ewsum is tot in de 18e eeuw eigenaresse gebleven van de tegeloven en twee huizen. Eén daarvan bestaat, in de gedaante van een boerderij, nog steeds. De hoeve heet heel toepasselijk Tichelwerk (ook wel Tiggelwark of Tiggelwerk). Vroeger was ze de woonstee van de steenbakker, en staat op een hoogte die is ontstaan door het afval van de vroegere steen- en dakpannenbakkerij.

- 14.15 uur vertrek naar Leegkerk voor een bezoek aan de bijzondere kerk met een dak van Hildesheimer dakpannen.

De kerk van Leegkerk dateert oorspronkelijk uit de 13e eeuw. Begin 16e eeuw werd de kerk grotendeels verwoest, waarop deze rond 1520 werd herbouwd. Het oostelijke deel van de noordmuur en de westmuur met hun kleine rondboogvensters en bijbehorende spaarvelden dateren nog uit de 13e eeuw en zijn romanogotisch. De overige muren zijn herbouwd in laatgotische stijl. Bij de herbouw werd het koor vijfzijdig gesloten opgetrokken. Het dak gedekt met Hildesheimer pannen op het schip en oud-hollandse pannen op het koor werd verlaagd en aan zuidzijde deels naar binnen geplaatst, waardoor de muur daar verzakte. De grotere gotische spitsboogvensters zorgden voor grotere

perforaties in de muren die vereisten dat er steunberen tegen de kerk werden geplaatst. In 1969 vormde de slechte staat van het kerkgebouw een van de redenen voor de oprichting van de [[stichting Oude Groninger Kerken], die het gebouw vervolgens ingrijpend restaureerde tussen 1970 en 1973. Daarbij werden bijna alle veranderingen van na de 16e eeuw teniet gedaan om de kerk zoveel mogelijk in 13e en 16e eeuwse stijl terug te brengen. Hiertoe werden onder andere een aantal vensters herplaatst, werden de grotendeels verdwenen steunberen teruggeplaatst, de westmuur ontleisterd, de oostingang (uit 1910) dichtgemetseld en de oorspronkelijke zuidingang weer opengebroken. Ook werd een teruggevonden hagiSCOOP weer zichtbaar gemaakt.

- 15.00 uur vertrek naar Roderwolde/Foxwolde voor een korte wandeling naar 'de Kleibosch' (het is aan te bevelen om passend schoeisel mee te nemen)
- 16.30 uur afsluitend drankje in Café Scheepstra, Roderwolderweg 21 te Foxwolde.

Tip: Het Best Western Hotel Restaurant Aduard tel: +31 50 403 14 00, heeft een speciaal arrangement. Drie nachten met ontbijt en een viergangen diner bij aankomst (donderdag) voor slechts € 99.00 p.p.

OPGAVESTROOK

Ik/wij (naam) _____
uit (plaats) _____
komen op vrijdag 24 oktober 2014 naar Aduard.

Het verschuldigde bedrag (€ 23.00 p.p. voor donateurs en € 28.00 p.p. voor niet donateurs) is per heden overgemaakt op rekening NL 27 ABNA 0437 6444 80 t.n.v. Stg. Historie Grofkeramiek te Makkum o.v.v.' SHG najaarsbijeenkomst 2014'.

Opsturen voor 17 oktober a.s. aan Stg.. Historie Grofkeramiek, Trasmolen 19, 8754 GL Makkum of uw komst mailen naar: info@grofkeramiek.nl